

Datum 26. 4. 2022

DOPADY VÁLEČNÉHO KONFLIKTU NA SCHOPNOSTI SYSTÉMU OBRANY STÁTU

Předložený text je analytickým materiálem, popisujícím politicko-bezpečnostní a strategické souvislosti válečného konfliktu na Ukrajině. Názory, závěry, hodnocení a případná doporučení, zde vyjádřená a předpokládaná, jsou výhradními názory autorů a nepředstavují postoje či stanoviska Ministerstva obrany nebo jiné vládní agentury ČR. Podklady pro analýzu vychází z veřejně dostupných zdrojů, některé informace týkající se přímo situace na Ukrajině nebo v Ruské federaci nelze ověřit z nezávislých a důvěryhodných zdrojů a není možné zajistit jejich pravdivost, úplnost a objektivitu.

Probíhající válečný konflikt na východě Evropy spustil velikou diskuzi týkající se možnosti zabezpečení obrany našeho státu. V období před vznikem této války se daná problematika řešila jen okrajově z pohledu platnosti článku 5 Washingtonské smlouvy, jakožto platformy pro kolektivní obranu, a hlavní důraz byl kladen především na splnění vládního slibu vyčlenit 2 % HDP rezortu obrany, který byl dán na Summitu NATO v roce 2012.

Obrana státu je vymezena ustanovením §2 zákona o zajišťování obrany ČR jako „*souhrn opatření k zajištění svrchovanosti, územní celistvosti, principů demokracie a právního státu, ochrany života obyvatel a jejich majetku před vnějším napadením. Obrana státu zahrnuje výstavbu účinného systému obrany státu, přípravu a použití odpovídajících sil a prostředků a účast v kolektivním obranném systému*“. Obrana státu má komplexní charakter a vyžaduje v této dynamicky se měnící bezpečnostní situaci maximální pozornost nejen politické reprezentace, ale všech občanů České republiky.

Ke vnitřnímu hodnocení se v rámci rezortu obrany využívá pro plánování v souladu s rozkazem ministryně obrany nástroj funkční analýzy DOTMLPF (doktríny; organizace; výcvik; výzbroj, vástroj a vybavení; vedení a vzdělávání; personál; zařízení). S využitím tohoto nástroje je možné posuzovat i dopady válečného konfliktu na Ukrajině na systém obrany našeho státu.

DOKTRÍNY

Do této oblasti v rámci systému obrany státu lze zařadit obecně všechny regulátory řízení počínaje zákony, vyhláškami a vnitřními předpisy konče. Dále pak strategické a koncepční dokumenty mající vztah k dlouhodobému koncepčnímu rozvoji systému obrany státu. Pro tuto fázi hodnocení jsou navrženy základní otázky, na které je potřebné najít v následujícím období správné odpovědi:

- Jsou v požadované kvalitě k dispozici nezbytné dokumenty (např. doktríny, předpisy a koncepce, manuály, smlouvy, plány atd.)?
- Vyžadují zpracované doktríny a další předpisy v jejich stávajícím znění provedení aktualizace (revize), zpracování nových stálých operačních postupů a dalších aktů usměrňujících činnost a aktivity ve státní správě souvisejících se systémem obrany?
- Vyžadují existující dokumenty úpravu vztahů a forem spolupráce s dalšími subjekty v rámci ČR a mezinárodních organizací, kterých je ČR členem?

V současnosti má stát vytvořeny základní legislativní dokumenty pro zabezpečení systému obrany státu. Některé je třeba aktualizovat z důvodu změny dynamiky bezpečnostního prostředí a včasné reakce na ně. Největším problémem je zdouhavý proces pořizování majetku a služeb pro potřeby obrany, který zásadním způsobem a dlouhodobě zpomaluje proces nezbytné modernizace ozbrojených sil. Je potřebné aktualizovat základní strategické dokumenty (Bezpečnostní strategie z roku 2015, Obranná strategie ČR z roku 2017 a na ně navazující Dlouhodobý výhled pro obranu do roku 2035 a Koncepce výstavby AČR 2030), a to jak z důvodu změny bezpečnostního prostředí, tak ale i z důvodu nově vydaného Strategického kompasu EU a připravované nové Strategické koncepce NATO.

ORGANIZACE

Pro funkční oblast organizace se ukazuje základní otázka:

- Vyhovuje stávající organizace požadavkům nově zaváděné techniky, požadavkům na výcvik s touto technikou a novým postupům vedení válečného / ozbrojeného konfliktu?

V této části je možné hledat změny v organizačních strukturách ozbrojených sil ve vazbě na nové formy vedení ozbrojených konfliktů a nové zbraně a zbraňové systémy. I přes velmi významný rozvoj nových technologií nám ozbrojený konflikt na Ukrajině potvrdil nutnost zachování a rozvíjení již zavedených konvenčních zbraňových systémů pospolu právě s potřebou rychlého zavádění nových technologií. Organizační struktura rezortu obrany a ozbrojených sil prochází téměř neustálou proměnou. V reakci na ukrajinskou krizi v roce 2014 došlo k posílení systému velení a řízení na operační a taktické úrovni. Do změn byly zohledněny např. požadavky na účinné působení v kybernetické doméně a opětovný důraz na teritoriální

obranu. Do struktury ozbrojených sil byly promítnuty i nové technologie spojené s bezpilotními systémy apod. Je potřebné zohlednit i nárůst požadavků na kapacity obslužného systému rezortu MO v souvislosti se zrychleným tempem pořizování vojenského materiálu a služeb.

VÝCVIK

V této funkční oblasti je prověřován soubor požadavků týkajících se přípravy a výcviku nejen ozbrojených sil, ale i ostatních státních orgánů, územních samosprávných celků a právnických i fyzických osob k samostatnému plnění úkolů v rámci systému obrany státu. Současný stav spočívá v uplatňování moderních metod výcviku a využívání souvisejících trenažerových a simulačních technologií pro nově zaváděnou techniku, a i nové formy vedení ozbrojených konfliktů. Materiální vybavení výcvikové základny rezortu obrany je potřebné dále přizpůsobovat modernizaci ozbrojených sil.

VÝZBROJ, VÝSTROJ A VYBAVENÍ

Při hodnocení funkční oblasti výzbroj, výstroj a vybavení se potvrdilo, že dlouhodobé podfinancování rezortu obrany má negativní dopady na udržení provozuschopnosti zastaralých zbraňových systémů a v nedostatečném vyzbrojování ozbrojených sil novými zbraňovými systémy. Dlouhodobě se hovoří o vnitřním dluhu armády v částce převyšující 100 miliard korun nejen ve výzbroji, ale i v zásobách náhradních dílů a různých druhů munice. Z pohledu rozvoje schopností a celkové modernizace je potřebné zohlednit i celkovou kapacitu schopností, tzn. že ozbrojené síly musí disponovat potřebným množstvím pořizovaných zbraňových systémů pro zabezpečení potřebné úrovně obranyschopnosti státu a odpovídajícího příspěvku do kolektivní obrany.

VEDENÍ A VZDĚLÁVÁNÍ

Jedná se o tzv. nemateriálovou oblast rozvoje schopností, která by neměla být podceňována ve vztahu k modernizačním záměrům ozbrojených sil. Příprava personálu prochází v podmínkách rezortu obrany postupnou transformací. Do obsahu a forem vzdělávání jsou promítány požadavky vedení armády. V minulém období došlo k úpravám studijní dokumentace v kariérových kurzech důstojnického sboru. Aktualizována je dokumentace přípravy praporčického sboru. Zvyšovány jsou požadavky na počet studentů na Univerzitě obrany. Smyslem změn je komplexně připravit personál pro vedení ozbrojeného konfliktu, který bude vykazovat zcela odlišné charakteristiky než použití ozbrojených sil v předcházejících třech dekádách. Důraz je položen nejen na znalosti a dovednosti, ale i na výchovu a celkové posilování odolnosti ozbrojených sil. Ozbrojené síly vyžadují celkové posílení bojového étosu a leadershipu pro dosažení stanovených politických cílů.

PERSONÁL

Základním předpokladem bojeschopnosti armády je obsazení její organizační struktury potřebným množstvím personálu s požadovanými schopnostmi. Konflikt na Ukrajině přinesl významný nárůst zájmů mladé generace o službu v ozbrojených silách a tzv. aktivní záloze. Roste i zájem o tzv. dobrovolná cvičení. Pro zajištění odpovídajícího odstrašujícího potenciálu a bojeschopnosti ozbrojených sil je zcela nezbytné posilovat množství adekvátně připravených záloh. V současnosti již neplatí pravidlo z dob před více než deseti, kdy mírové plně profesionalizované ozbrojené síly byly považovány za určitý ekvivalent sil válečně rozvinovaných. Mírovou armáda je potřebné budovat tak, aby byla základem armády válečné. Druhým významným aspektem je také fakt, že demografický vývoj v ČR má stagnující tendenci a současný příliv migrantů by mohl v budoucnosti za určitých podmínek vytvořit i silnější rekruční potenciál pro ozbrojené složky státu všeobecně.

ZAŘÍZENÍ

Jedná se oblast schopností pokrývající nemovitou, komunikační a informační infrastrukturu. V této oblasti se projevuje, podobně jako u oblasti Výzbroj, výstroj a vybavení, vysoký finanční dluh z předešlých let a především nevhodná strategická rozhodnutí z minulosti, kdy se v obdobích příznivějšího bezpečnostního klimatu v Evropě rezort obrany a stát jako takový v podstatě zbavoval rozsáhlého majetku. V současnosti jsou kapacity rezortu obrany z pohledu případného rychlého nárůstu sil a prostředků velmi omezené.

Dalším významným faktorem je zajištění potřebné infrastruktury pro působení ozbrojených sil na území státu a případně i pro podporu spojeneckých sil. Moderní technika klade vyšší nároky na únosnost a průchodnost silnic a dálnic, železnic i letištní infrastrukturu.

IMPLIKACE

Z hodnocení vyplývá, že dynamický vývoj bezpečnostního prostředí v těsné blízkosti našeho státu velmi významně ovlivnil priority politické reprezentace. Důležitost efektivní obrany státu a spravedlivé sdílení břemene kolektivní obrany významně narůstá. Bezprecedentním způsobem jsou navyšovány finanční prostředky na obranu dle požadavků Aliance ve výši 2 % DPH. Posilování odstrašujícího potenciálu a obranyschopnosti v kontextu kolektivního zajišťování obrany se odehrává v několika liniích. Jednou z nich je i rozvoj schopností ozbrojených sil, a to komplexně, při zohlednění všech výše uvedených tzv. funkčních oblastí. Hodnocení dosažené úrovně obranyschopnosti ČR a Aliance v kontextu vedení válečného konfliktu ukazuje na některé problémy, které je potřebné řešit. Do popředí se dostává otázka času, respektive rychlosti, s jakou je stát a Aliance jako celek jsou schopny své schopnosti rozvíjet a posilovat. Potvrzuje se, že dlouhodobé a strategické plánování rozvoje adekvátních schopností je potřebné důsledně realizovat i v dobách příznivého vývoje bezpečnostního

prostředí a zvažovat všechny možné scénáře použití ozbrojených sil včetně toho scénáře nejvýznamnějšího, a tedy napadení státu.

V současné době lze hovořit spíše o potřebě krizového řízení, nicméně modernizace ozbrojených sil a rozvoj schopností jako takový má své zákonitosti a jedná se o běh na delší trať. Kritické je pořízování nového vojenského materiálu a budování odpovídající infrastruktury, další rozvoj adekvátně připravených záloh a personální nedostatečnost v organizační struktuře ozbrojených sil, ale i obslužných prvků rezortu obrany.

Resumé:

- Obrana státu má komplexní charakter a vyžaduje v této dynamicky se měnící bezpečnostní situaci maximální pozornost nejen politické reprezentace, ale všech občanů České republiky.
- Význam efektivní obrany státu a spravedlivého sdílení břemene kolektivní obrany významně narůstá.
- Součástí odstrašujícího potenciálu a obranyschopnosti země je i rozvoj ozbrojených sil.
- Modernizace ozbrojených sil a rozvoj schopností jako takový mají své zákonitosti a jedná se o běh na delší trať.

Zpracovali: Ing. Petr Křížek, Ph.D., Ing. Fabian Baxa, Ph.D., plk. gšt. Ing. Vladimír Vyklický, doc. Ing. Josef Procházka, Ph.D.

